ΤΟ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ - ΕΦΑΜΙΛΛΟΝ ΤΟΥ ΒΕΡΘΕΡΟΥ

Του ΟΥΓΟΥ ΦΩΣΚΟΛΟΥ

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΤΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΟΡΤΙΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

XVIII

Ἀλεξάνδρεια 29 Φεβρουαρίου

Ἀντί, ἀγαπητέ μου Λορέντζε, νὰ πάω ἀπὸ τὴ Νίκαια κατ' εὐθείαν στὴ Γαλλία, προτίμησα ν' ἀκολουθήσω τὸ δρόμο ποῦ φέρνει πρὸς τὸ Μομφερράτο. Σήμερα τὸ βράδυ θὰ κοιμηθῶ στὴ Πλακεντία. Τὴν Πέμπτη ποὺ μᾶς ἔρχεται, θὰ σοῦ γράψω ἐξάπαντος ἀπὸ τὸ Ρίγκινο. Περίμενε γράμμα μου. Μὴ ρωτᾶς, πόσο ἔχω νὰ σοῦ γράψω!..

Ὑγίαινε καὶ μὴ ξεχνᾷς ποτὲ τὸ δυστυχισμένο φίλο σου.

XIX

Ρίγκινο 5 Μαρτίου

Ὅλα τὰ πράμματα τριγύρω μου ἔχουν πάρει ἕνα πένθιμο χρῶμα, ἕνα χρῶμα θανάτου.

Ἡ πρώτη μου σκέψη, μόλις ἔφθασα σ' αὐτὸ τὰ μέρος ἦταν νὰ συναντήσω τὸν Μπερτόλεν ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἶχα πολὺ καιρὸ νὰ λάβω γράμμα του... Μ' ἀλλοίμονο, Λορέντζε... Μόλις ἔφθασα μοῦ ἀνήγγειλαν, ὅτι πέθανε ὁ δυστυχής...

ὥρα 11 βράδυ

Τὸ ἔμαθα, τὸ ἔμαθα, Λορέντζε. Εἶνε περιττὸ νὰ σωπαίνῃς καὶ νὰ μοῦ τὸ κρύβῃς, τὸ ξέρω! Ἡ Θηρεσία παντρεύτηκε. Δὲν εἶνε ἀλήθεια; Ὄχι! Μὴ προσπαθεῖς νὰ μοῦ τὸ κρύψῃς ἀκόμα.

Τὸ ξέρω, φίλε μου, ὅτι σωπαίνεις. Μὰ μήπως ἐγὼ δὲν θὰ μποροῦσα νὰ μὴ τὰ μάθω ἀπὸ ἄλλου; Ἔπειτα, Λορέντζε, ὁ ἄρρωστος ὀδύρεται στὸ διάστημα, ποὺ ὁ θάνατος τὸν πολεμᾷ ἀκόμα, ὅταν πιὰ τὸν νικήσῃ, ὅλα τελειώνουν.

Δὲν πειράζει ὅμως, φίλε μου! Καλλίτερα, ποὺ ἦρθαν ἔτσι τὰ πράμματα!

Ἐπειδὴ ξέρω καλὰ πῶς ὅλα πιὰ ἀποφασίσθηκαν, ὅλα τελείωσαν, μένω κι' ἐγὼ τώρα ἥσυχος, χωρὶς νὰ ἔχω τὶς πρῶτες ἐκεῖνες ἀνησυχίες, ποὺ μοῦ βασανίζανε τόσον καιρὸ τὴν ψυχή μου...

Καὶ τώρα ὑγίαινε, φίλε μου! Ὑγίαινε!

Θὰ σοῦ ξαναγράψω πολὺ σύντομα καὶ μάθε πῶς δὲν ἔχω ἀφήσει, οὔτε μιὰ στιγμὴ τὴ Ρώμη ἀπ' τὸ νοῦ μου.

(Ἡ παρακάτω ἐπιστολὴ φέρει τὴν χρονολογία τῆς ἴδιας βραδυᾶς με τὴν προηγούμενη καὶ φαίνεται ὅτι θὰ γράφτηκε ἀπ' τὸ Ἰάκωβο, τὶς στιγμὲς ποὺ εἶχε ἀποφασίσει πιὰ νὰ πεθάνῃ. Ἐπίσης καὶ σὲ διάφορα ἄλλα γράμματά του ποὺ βρέθηκαν ἀργότερα φαίνονται καθαρὰ ὅλες ἐκεῖνες ἡ τελευταῖες σκέψεις, που τὸν ἔκαναν νὰ μὴ μπορῇ πιὰ νὰ ὑποφέρῃ τὸ βάρος τῆς ζωῆς του.)

Ἐπιστολὴ 1η

Ἔχω φθάσει πιὰ στὸ ἀπροχώρητο. Τίποτα δὲν μοῦ δίνει θάρρος στὴ βασανισμένη ζωή μου.

Ἔχω ἀποφασίσει σταθερὰ καὶ τὸν τόπο καὶ τὸν τρόπο. Ἡ ἡμέρα ἐκείνη δὲν εἶνε μακρυά... πλησιάζει...

Μὰ καί, τί μπορεῖ νὰ μοῦ χρησιμεύσῃ πιὰ ἡ ζωή; Ὁ χρόνος, ὁ ἀδυσώπητος αὐτὸς ἐχθρός μου, ἔχει καταφάει ὅλες τὶς εὐτυχισμένες στιγμὲς τοῦ βίου μου!..

Σήμερα δὲν σοῦ μένει πιὰ παρὰ ὁ πόνος, ἡ δυστυχία, τὰ βάσανα, τὰ μαρτύρια...

Σήμερα ποὺ σοῦ γράφω, μ' ἔχει ἐγκαταλείψει πιὰ καὶ ἡ μικρὴ ἐκείνη πλάνη ποὺ μ' ἔκανε νὰ βλέπω μὲ κάποια ἐλπίδα τὶς ἡμέρες τοῦ βίου μου...

Ὅπου κι' ἂν γυρίσω τὸ μυαλό μου, ὅπου κι' ἂν στρέψω τὰ βλέμματά μου, δὲν βλέπω παρὰ μιὰ ἀτελείωτη μαυρίλα, μιὰ ἀκατανίκητη θλίψη ποὺ μοῦ πιέζει τὴν ψυχή. Στὸ παρελθόν, στὸ παρόν, στὸ μέλλον δὲν βρίσκω παρὰ μόνο δάκρυα ποὺ μοῦ βρέχουν τὰ μάτια, ποὺ μοῦ πνίγουν τὴν καρδιά...

Πόσο γρήγορα περάσανε τὰ χρόνια τῆς νεότητός μου!... Μόλις θυμᾶμαι τὶς χρυσὲς ἐκεῖνες ἡμέρες τῶν παιδικῶν μου ἡμερῶν...

Ὅλη ἡ ζωή μου νοιώθω πῶς πέρασε ἀνάμεσα ἀπὸ φόβους, ἀπὸ ἐλπίδες, μέσ' ἀπὸ ἐπιθυμίες καὶ ἀπὸ ὄνειρα, ἀπὸ ἀπάτες καὶ ἀπὸ ἀπογοητεύσεις!

Τί ἀηδία! Τί πλήξη!

Ὅταν δὲ θελήσω καμιὰ φορὰ νὰ ρωτήσω τὸν ἑαυτό μου τί κέρδισα ἀπ' ὅλ' αὐτά, δὲν βρίσκω παρὰ μόνο τὴν ἀνάμνηση μερικῶν στιγμῶν ἡδονῆς καὶ χαρᾶς, ποὺ κι' αὐτὲς ἔσβυσαν πιά, ἔσβυσαν γιὰ πάντα!

Μὰ τότε λοιπὸν τί θέλω πιὰ ποῦ ζῶ; Γιατὶ νὰ διατηρῶ ἀκόμα τὸ σῶμα μου, τὴν ψυχή μου κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο, γιατὶ νὰ ἐξακολουθῶ ἀκόμα ν' ἀνέχομαι αὐτὰ τὰ βάσανα, αὐτὰ τὰ μαρτύρια, αὐτοὺς τοὺς ἀτελείωτους πόνους τῆς καρδιᾶς μου;

Τί μπορῶ πιὰ νὰ ἐλπίζω; Τίποτα! Μιὰ ἄλλη ζωή, μιὰ ζωὴ ἔξω ἀπ' αὐτὸν τὸν μάταιο κόσμο, μπορεῖ μόνο νὰ μὲ σώσει...

Γι' αὐτὸ κι' ἐγὼ τὸ ἔχω πιὰ ἀποφασίσει! Ναί! Δὲν ἔχω καμιὰ ἀμφιβολία, κανένα δισταγμό! Πρέπει! Πρέπει!

Δὲν μισῶ κανένα. Δὲν ἐπιθυμῶ κανενὸς τὸ κακό, τὴν δυστυχία. Ὄχι! Ἂς μὴ περάσει ποτὲ αὐτὴ ἡ ἰδέα ἀπ' τὸ μυαλὸ τῶν γνωστῶν καὶ φίλων μου!

Ἐκεῖνο ποὺ ζητῶ εἶνε ἡ ἀνάπαυσις τοῦ ἑαυτοῦ μου, ἡ ἀνακούφισις τῶν δεινῶν μου, ἡ λήθη τῶν βασάνων μου. Ὅλα πιὰ μὲ σπρώχνουν στὸ τάφο, ὅλα μοῦ δείχνουν τὸ δρόμο τοῦ θανάτου!

Πόσες φορές, ὅταν σκέφθηκα τὶς δυστυχίες μου, ὅταν συλλογίστηκα τὸν πόνο τῆς καρδιᾶς μου, πόσες φορὲς δὲν μ' ἔκανε νὰ ἐλπίσω, νὰ χαμογελάσω, νὰ χαρῶ, ἡ σκέψη ὅτι πολὺ γρήγορα θὰ πάψω πιὰ νὰ ζῶ αὐτὴ τὴν ἄθλια ζωή μου.

Ἀ! Τώρα πιὰ εἶμαι ἥσυχος. Ναί! Πολὺ ἥσυχος! Ὅλες ἡ πλάνες μου διαλυθήκανε, νεκρωθήκανε ὅλες μου ἡ ἐπιθυμίες καὶ ἡ καρδιά μου πιὰ ἀπαλλάχτηκε ἀπὸ ὅλους ἐκείνους τοὺς φρικτοὺς φόβους, ἀπὸ ὅλες ἐκεῖνες τὶς ψεύτικες, τὶς ἀπατηλὲς ἐλπίδες...

Σήμερα δὲν ταράζουν πιὰ τὴν φαντασία μου οὔτε τὰ θλιβερὰ ἐκεῖνα φαντάσματα, οὔτε τὰ χρυσᾶ ἐκεῖνα ὄνειρα τῶν πρώτων ἡμερῶν μου. Σήμερα ὁ καιρὸς τῶν ὀνειροπολήσεων πέρασε καὶ τὸ λογικό μου δὲν κολακεύεται πιὰ ἀπὸ τοὺς γελοίους ἐκείνους καὶ μωροὺς συλλογισμούς...

Ὅλα γύρω μου, αὐτὴ τὴ στιγμή, ἔχουν πάρει τὸ χρῶμα τῆς δύσης, ὅλα ἔχουν σκεπασθεῖ μ' ἕνα σύννεφο λήθης καὶ στέκουν ἀκίνητα καὶ γαλήνια. Καμμιὰ σκέψη, καμμιὰ ἐλπίδα, καμμιὰ χαρά! Ποτέ μου δὲν ἔννοιωσα τόσο βαθειά, τόσο καθαρά, μέσα μου τὴν μετάνοια γιὰ τὸ παρελθόν, τὴν ἀηδία γιὰ τὸ παρὸν καὶ τὸ φόβο γιὰ τὸ μέλλον! Ναί! Αὐτὴ εἶνε ἡ ἀλήθεια, αὐτὴ εἶνε ἡ πραγματικότητα, αὐτὴ εἶνε ἡ ζωή!...

Μόνο ὁ θάνατος, μόνο ὁ τάφος καὶ τὸ βασίλειο τῶν νεκρῶν ποὺ μὲ προσμένει, μόνο αὐτὰ θὰ μπορέσουν νὰ μοῦ προσφέρουν τὴν εἰρήνη, τὴ λήθη, τὴν ἀνακούφιση ἀπ' τὶς δεινὲς συμφορὲς τῆς ζωῆς μου...

(Ἀπ' τὴ Ραβένα ὁ Ἰάκωβος δὲν μοῦ ἔγραψε, ὅπως ὅμως φαίνεται ἀπὸ τὸ παρακάτω γράμμα του ποὺ βρέθηκε ἀργότερα στὰ χειρόγραφά του, ὁ Ὄρτις ἐκείνη τὴν ἑβδομάδα εἶχε πάει καὶ ἔμεινε ἐκεῖ).

Ἐπιστολὴ 2α

Ὄχι ἀπερίσκεπτα ὄχι!

Μὲ ὅλη τὴ σκέψη μου, μὲ ὅλη τὴν συνείδησή μου, ἔτσι σταθερὰ καὶ θαρραλέα! Τὰ ἔχω ἀποφασίσει πιά! Δὲν μοῦ μένει καμμιὰ ἀμφιβολία...

Μὰ πόσες τρικυμίες ὅμως μοῦ μέλλεται νὰ ὑποφέρω ἀκόμα, ὡς τὴν ἱερὴ ἐκείνη στιγμὴ ποὺ θὰ μπορέσω νὰ μιλήσω ἐλεύθερα μὲ τὸ θάνατο!

Ὤ! πόσο ἥσυχος θὰ εἶμαι τότε μαζί του! Πόσο ἥσυχα θὰ περπατῶ τότε στὸ πλευρό του!...

Ἐπάνω στὸ μνῆμα σου ὦ! ἅγιε Δάντη!... Ναί! ἀγκαλιάζοντας τὸ κρύο μάρμαρο τῆς πλάκας τοῦ τάφου σου, ὦ! μεγάλε ἄνθρωπε, πέφτοντας στὰ γόνατα ἐπάνω στὴ καταπράσινη χλόη τοῦ μνημείου σου, ἐνισχύθηκα περισσότερο στὴ τελευταία αὐτὴ ἀπόφαση ποὺ ἔχω πάρει...

Ἐσύ, μόνο ἐσύ, μοῦ ἐνέπνευσες τόση σταθερότητα στὴν ἀπόφασή μου, τόση πίστη στὸν ἑαυτό μου, τόση δύναμη στὴ καρδιά μου.

Μὲ τὸ κεφάλι μου στηριγμένο ἐπάνω στὰ κατάλευκα μάρμαρα τοῦ τάφου σου, προσπαθοῦσα νὰ ξαναθυμηθῶ ὅλο ἐκεῖνο τὸ ἄφθαστο μεγαλεῖο τῆς ψυχῆς σου, τὸν ἀξέχαστο ἐκεῖνο παράφορο ἔρωτά σου, τὶς τόσες ἀχαριστίες τῆς πατρίδας σου, τὴν ἐξορία σου, τὶς φτώχειες σου, τὴ μεγαλοψυχία σου!...

Ἀλήθεια! Δὲν σοῦ τὸ κρύβω, ὦ θεῖε Δάντη!... Τὴ στιγμὴ ποὺ ἔφυγα ἀπὸ τὸ μνῆμα σου, ἔννοιωσα περισσότερη ἀπόφαση, περισσότερη χαρὰ γιὰ τὸ μεγάλο ταξεῖδι, ποὺ μοῦ μέλλεται νὰ κάνω.»

(Στὶς 13 Μαρτίου κατὰ τὰ χαράματα, ἀνέβηκε ἐπάνω στοὺς Εὐγκάνεϊ λόφους καὶ ἀφοῦ ἔστειλε στὴ Βενετία τὸν Μιχαήλ, (αὐτὸς ἔπεσε ἔτσι ὅπως ἦτανε καὶ κοιμήθηκε κάτω στὰ ξερὰ χόρτα τοῦ δάσους. Ἐγὼ (ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἤμουνα μὲ τὴ μητέρα τοῦ Ἰακώβου, ἡ ὁποία μόλις εἶδε τὸν ὑπηρέτη νὰ ἔρχεται, ρώτησε τρομαγμένα: «Καὶ τὸ παιδί μου»;

(Ἀκολουθεῖ)